

Jaarvergadering Buma/Stemra

Voel aandacht voor beroepspensioenfond

Auteursrechten uitstervend fenomeen?

Buma/Stemra zit niet bij de pakken neer

Muzikaliteit grondstof muziekbeoefening

Joost Kleppe componeert voor theater

Hessel van Terschelling

Ik roep meer op dan vakantiegevoel

**buma
stemra**

Magazine

An het eind van het gesprek overhandigt Joost Kleppe een door hem zelf samengestelde cd met voorbeelden van zijn werk. 'Het is eigenlijk wel eens tijd voor een officiële cd met een selectie van mijn kamermuziek. Maar ik investeer nu liever in nieuwe composities en het voorbereiden van een grote opera.'

Joost Kleppe (1963) heeft bij muzikliefhebbers en vakgenoten een groeiende reputatie. John Borstlap schoof hem naar voren als kandidaat voor het 'kettinginterview'. De Amsterdammer omschreef zijn Utrechtse collega als 'een componist met een enorm, expressief talent, die vooral opvalt door de effectieve en virtuoze wijze waarop hij met teksten omgaat, in zowel koorwerken als liederen en muziektheater'. Kleppe zette teksten van bekende auteurs en dichters op muziek: onder meer Paul van Ostaijen, Konstantin Kafavis, William Blake en Fernando Pessoa. 'Mijn liefde voor poëzie en theater is bijna even groot als mijn liefde voor muziek. Componeren is het vak waarin ik me heb bekwaamd, maar als compositie samengaat met één van die andere twee disciplines ontstaat er voor mij een soort alchemie. Er wordt dan iets in gang gezet dat mij in staat stelt heel snel tot de essentie te komen, mijn volledige potentieel aan te spreken.'

— Samenwerking

Componeren voor theater betekent ook samenwerken met een regisseur, met een dirigent er met musici. Een heksenketel, noemt Kleppe het, 'een heksenketel van mensen die allemaal hun eigen achtergrond hebben en met hun eigen inbreng komen. Dat is opwindend, maar ik vind het daarna weer prettig om me in alle rust en eenzaamheid te concentreren op een fluitsolo of een a capella koorcompositie. En vervolgens begin ik weer te verlangen naar het communiceren en het samenwerken met een regisseur. Het samenwerken met iemand verleidt je tot het betreden van gebieden die je nog nooit eerder hebt betreden. Je trekt elkaar over grenzen

Joost Kleppe: 'Muzikaliteit is de grondstof van alle muziekbeoefening.'

Theatercomponist Joost Kleppe:

Muzikaliteit is de grondstof van alle muziekbeoefening

heen. Voor mij is het de ideale afwisseling: muziektheater en pure muziek.' 'Je maakt natuurlijk een ontwikkeling door. In de jaren vlak na mijn afstuderen was het een bevrijding zeer emotionele muziek te schrijven, want dat was tijdens de jaren tachtig min of meer taboe voor een modern componist. Ik koos destijds onder andere voor teksten van Anna Blaman. Haar romantische thematiek: het reiken naar iets dat onmogelijk is, sprak me toen zeer aan.' 'Later raakte ik meer gefascineerd door mystieke teksten, zoals die van Blake en Pessoa. Het uitdrukken van gevoel in muziek is belangrijk, maar is volgens mij niet de essentie. Je zou bijvoorbeeld kunnen zeggen dat de aria 'Es ist vollbracht' uit de Johannes-Passie van Bach vooral verdriet uitdrukt. Maar door de beheerste vorm waarin het is geschreven, drukt het ook iets uit dat boven het verdriet uitstijgt. Met muziek kun je een wijsheid verklanken die niet in woorden is te vatten.'

— Studie in Utrecht

Joost Kleppe speelde als zevenjarige al piano. 'Toen schreef ik al stukjes. Ik heb eigenlijk altijd al dingen gemaakt. Welke vorm ik zou vinden voor die creatieve drang was niet meteen duidelijk: ik schreef verhalen en gedichten, beleefde plezier aan acteren, maar speelde ook graag piano. Dat laatste nam zo'n vlucht dat ik de voortopleiding voor het conservatorium ging doen en dat beviel weer zo goed dat ik eerst in Hilversum en vervolgens in Utrecht ging studeren: piano bij Fania Chapiro en Robert Grosz en compositie bij Tristan Keuris. Hij sloot in 1990 zijn studie succesvol af met de Prijs voor de Compositie. Joost Kleppe woont en werkt in Utrecht.

'Wat ik fijn vind aan deze stad is haar gebrek aan arrogantie, haar middeleeuwse centrum en het feit dat hier op cultureel gebied veel gebeurt. Er zijn een aantal uitstekende theatergroepen, geweldige koren en ensembles en wellicht ook minstens een handvol goede

van Fernando Pessoa te schrijven. Ik raakte in de ban van de taal, de fado, en het trotse verleden van die stad. In Portugal vind je zowel de typisch Zuid-Europese hartstocht als een zekere terughoudendheid, een ingetogenheid. Die combinatie spreekt me aan. Het grootste

componisten. Utrecht mag daar trots op zijn.' Hij heeft al op veel plaatsen in Europa rondgekeken. Zo woonde en studeerde hij een tijdje in Boedapest (dankzij een internationale beurs), volgde hij een cursus voor choreografen en componisten in Engeland en zit hij in de vakjury van Künstlerhäuser Worpswede in Duitsland. Ergens denkt hij erover naar Lissabon te verhuizen. 'Waarom? Ik vind het een prachtige, melancholieke stad. Ik ben er ooit heengegaan omdat dirigent Daniel Reuss mij vroeg een koorwerk op tekst

deel van mijn werk is schrijven en dat kan ik ook in Portugal doen.'

— Theater

We komen op een andere liefde van Kleppe: het componeren voor theater. 'Tijdens mijn opleiding bij Tristan Keuris (1946-1996) heb ik veel geleerd. Hij was een gedreven vakman, met een zeer aanstekelijk gevoel voor humor. Probleem voor mij was dat ik tijdens die studie te veel trachtte te voldoen aan het beeld van een componist die meesterwerken voor symfonieorkest en strijkkwartet schrijft.'

'Belangrijk bij het schrijven voor film of theater is voor mij wel dat de muziek gelijktijdig moet zijn aan het woord en het beeld.'

'Ik raakte daarin nogal verkrampd: er was bijna geen noot meer die de toets van mijn zelfkritiek nog kon doorstaan. Het was daarom een gelukkig toeval dat ik vrij snel na mijn eindexamen door regisseur Rien Hagen gevraagd werd muziek te maken bij een korte film met gedichten van Paul van Ostayen. Omdat ik vond dat de muziek in dit geval de

Joost Kleppe componeert voor theater. Juist door de wisselwerking met een regisseur kun je tot onverwachte resultaten komen.

tekst en het beeld moest dienen was ik minder eierzuchtig dan anders. En dat leidde, paradoxaal genoeg, tot betere muziek.'

De speelsheid kwam naar boven. 'Door het speelse van theater wordt mijn vindingrijkheid, mijn fantasie gestimuleerd. Je bent vooral bezig met het proces, niet met die eeuwige vraag of wat je schrijft een ereplaats zal krijgen in de

muziekgeschiedenis. En juist dat heeft er toe geleid dat ik blokkades heb overwonnen. Ik denk zelfs dat ik nu wel een strijkkwartet of symfonie zou kunnen schrijven.'

'Belangrijk bij het schrijven voor film of theater is voor mij wel dat de muziek gelijkwaardig moet zijn aan het woord en het beeld. Iets puur illustratiefs maken is niet mijn sterkste punt, dat laat ik over aan echte filmcomponisten.'

'Ik wil graag dat de muziek mee vertelt aan het verhaal en dat de compositie een consistent geheel vormt, ook buiten de context van de film of het theaterstuk te begrijpen valt. Mijn ideaal is een opera te schrijven waarin tekst en muziek gelijkwaardig aan elkaar zijn. Ik denk aan een nieuwe vorm, met een manier van zingen die het beste van klassiek geschoolde zangers en zingende acteurs in zich verenigt.'

Op dit moment is Kleppe bezig aan de voorbereidingen van een eigentijdse versie van 'Sneeuwwitje', gebaseerd op het met een gouden griffel bekroonde boek 'Zwart als inkt' van Wim Hofman. Het is het bekende sprookje, maar de stiefmoeder is uit het verhaal geschrapt; haar plaats wordt door de echte moeder van Sneeuwwitje ingenomen. 'Het gaat dus in feite om een moeder, die haar kind verstoot.' Daarmee krijgt deze productie een sinistere, volwassen ondertoon.

De hoofdrol zal worden vervuld door Loes Luca; de regie is in handen van Pieter Kramer. 'Via een bevriende dichter kwam ik met hem in contact. Het klikte tussen ons. Pieter Kramer is vooral bekend om zijn ironiserende aanpak (de regisseur maakte onder andere het programma 'Dertig minuten' met Arjan Ederveen). Ik ben benieuwd naar zijn inbreng in deze opera. Juist door de wisselwerking met een regisseur kun je tot onverwachte resultaten komen.'

— Operette

Joost Kleppe noemt als voorbeeld van die wisselwerking de operette 'Leven in hel', die hij samen met de schrijver Ramsey Nasr maakte. Basisidee is dat een nieuweling in de hel niet mee wil werken aan de daar geldende normen. 'Ik ben niet dood,' zegt de nieuwe gaste, Eurydike. De koning en de koningin van

de hel hebben daarmee een probleem: een lastige klant.

'In die operette zit een lyrische aria, die op de meest meedogenloze wijze wordt onderbroken. Eurydike, een prachtige nimf, komt binnen in de hel en bezingt verlangend haar geliefde Orpheus, die haar terug moet komen halen naar het rijk der levenden. En dan schreeuwt ineens een stem: 'Immens bedankt! Wilt u stoppen met zingen'. Ik wilde die onderbreking eerst helemaal niet. Als iets mooi is, moet je het door laten gaan. Maar ik ben na gaan denken en heb een oplossing gevonden. Dat soort uitdagingen maakt het componeren spannend, want je treedt buiten je geijkte paden.'

Hij hecht ook bijzonder aan de wisselwerking met de musici. Die feedback heb je vooral met kleine ensembles. 'Vroeger had ik als componist de neiging alles tot in de allerkleinste details in de partituur vast te leggen. Ik wilde de controle niet uit handen geven. Nu laat ik meer ruimte aan de inbreng van musici.'

'Zo heb ik laatst een solostuk "Psyche" geschreven voor fluitiste Eleonore Palmeijer. Verschillende ideeën over het spaarzame gebruik van een gong en een piano in die compositie zijn in overleg met haar ontstaan. Als je schrijft voor topmusici kun je erop vertrouwen dat zij in staat zijn iets aan de compositie toe toevoegen, dat je nooit achter de schrijftafel had kunnen bedenken.'

Ook bij grote orkesten is de wisselwerking belangrijk. 'Ik moedig hen aan meer te spelen dan de noten alleen. In sommige moderne muziek is het voldoende als je exact speelt wat er staat. Voor mij geldt dat er pas muziek ontstaat als je als muzikant je intuïtie durft te volgen, durft te interpreteren.'

Volgens Joost Kleppe moet ook het begrip muzikaliteit weer waarde krijgen. 'Vakmanschap is natuurlijk een belangrijk criterium. Originaliteit vind ik ook van waarde; ik denk echter dat echte originaliteit heel moeilijk herkenbaar is. Muzikaliteit is net zo'n onmeetbaar begrip, maar ik vind het geen slecht idee om dat ook (weer) tot een criterium bij de beoordeling van composities te maken. Muzikaliteit is de grondstof van alle muziekbeoefening.'